

Az új Polgári Törvénykönyv közvetítói szerződésekre vonatkozó szabályai és a biztosítási alkuszi megbízás

1. Bevezető

A jelen hírlevél célja, hogy a biztosítási alkuszi megbízásokra vonatkoztatva bemutassa azokat a legfontosabb változásokat, amelyeket a közvetítói jogviszonyok területén a 2014. március 15. napján hatályba lépett (új) Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény vezetett be a biztosítás-közvetítói jogviszonyokra is.

2. Az alkuszi megbízás, mint tartós közvetítói szerződés

2.1 Az új Ptk. – hatályon kívül helyezve az önálló kereskedelmi ügynöki szerződésről szóló 2000. évi CXVII. törvényt - a megbízási típusú szerződéseken belül, önálló fejezetben szabályozta a közvetítói szerződést és a tartós közvetítói szerződést.

2.2 A **Ptk. 6:288. §** szerint, közvetítói szerződés alapján a közvetítő megbízója és harmadik személy között szerződés megkötésének elősegítésére irányuló tevékenység folytatására, a megbízó díj fizetésére köteles.

2.3 A **Ptk. 6:293. § (3)** bekezdése alapján, *tartós a közvetítói jogviszony*, ha a közvetítő

- (i) több szerződés megkötésének közvetítésére; vagy
- (ii) egy szerződés megkötésének közvetítésére és a jogviszony fenntartására, illetve megújítására köteles.

2.4 Látható, hogy a közvetítói szerződés tartósságának körében a hangsúly nem egyszerűen a

szerződés időtartamának hosszán, hanem azon van, hogy a közvetítő a szerződés fennállása alatt előre meg nem határozott számú szerződés közvetítésére, vagy egyetlen szerződéshez kapcsolódóan hosszabb távon, vissza-visszatérően kifejtendő közvetítói szolgáltatásokra köteles.

2.5 A fentiek alapján a **Bit. 45. § a)** pontja és **46. § (1)** bekezdése szerinti biztosítási alkuszi megbízás, az új Ptk. alkalmazásában *jellemzően* tartós közvetítói szerződésnek minősül, de nem kizárt – a konkrét megbízás tartalmától függően –, hogy eseti megbízásnak minősüljön. Erről van szó pl. akkor, ha az alkusz megbízása csak piacelemzésre és díjjánlat kérésre szól, vagy az alkuszi közreműködés kizárólag egy közbeszerzés tárgyát képező biztosítási szerződés létrehozására irányul, anélkül, hogy annak további kezelése is a megbízás tárgyát képezné.

2.6 Annak, hogy egy konkrét alkuszi megbízás tartós közvetítói szerződésnek minősül-e, több szempontból is jelentősége van, így pl. ehhez képest jár, vagy nem jár *kártalanítás* az alkuszi megbízás megszüntetése esetén (ld. később).

3. Az alkuszi megbízás alakszerűsége

3.1 A Ptk. a közvetítói szerződések érvényességéhez *nem követeli meg a szerződés írásba foglalását*. Mivel ilyen követelményt a hatályos Bit. sem támaszt, ezért kijelenthető, hogy a szóban vagy akár ráutaló magatartással kötött biztosítási alkuszi megbízás egyaránt érvényes. Más kérdés, hogy a biztosítókkal kötött ún. alkuszi együttműködési megállapodások – az alkusz

képviselési- és jutalék jogosultságának elismeréséhez - megkövetelik az ügyfél – értelemszerűen írásbeli - megbízásának bemutatását.

3.2 Az alkuszi megbízás is alakszerűséghez kötött azonban, ha az annak alapján kötendő, vagy felmondandó biztosítási szerződés is csak írásban érvényes. Az írásbeliséget az új **Ptk. 6:443. § (1)** bekezdése ugyan a biztosítási szerződések tekintetében, mint általános formai (érvényességi) követelményt eltörölte, ez azonban nem jelenti azt, hogy a biztosítók általános szerződési feltételei ne követelhetnék meg továbbra is a biztosítási szerződések írásba foglalását (mint ahogy teszik is).

3.3 Ilyen esetben, ha az alkusz megbízása egyúttal arra is kiterjed, hogy az ügyfél nevében jognyilatkozatot is tegyen (pl. felmondást közöljön, vagy ajánlatot írjon alá), úgy az alkuszi megbízásra nézve ugyanolyan formai követelmények irányadók, mint az alapul fekvő biztosítási szerződésre.

3.4 Fontos kiemelni, hogy az írásbeliség az új Ptk. alakszerűségi szabályai szerint nem feltétlenül igényel papíralapú és aláírt formát, mert az új **Ptk. 6:7. § (3)** bekezdése szerint, írásba foglaltnak kell tekinteni a jognyilatkozatot akkor is, ha annak közlésére

(i) a jognyilatkozatban foglalt tartalom változatlan visszaidézésére,

(ii) a nyilatkozattevő személyének és

(iii) a nyilatkozat megtétele időpontjának azonosítására alkalmas formában kerül sor.

3.5 Minden bizonnyal a felügyeleti és a bírósági gyakorlat fogja kialakítani, hogy a fenti – mindenképpen *technológia semleges* - szabály alkalmazásában egy internetes online kötési folyamat keretében click-on módszerrel, vagy egy okos telefonra írt applikáció segítségével, vagy éppen telesales során rögzített szóbeli nyilatkozattal adott alkuszi megbízás mikor minősülhet írásba foglaltnak.

4. A biztosítási alkusz díjazása

4.1. A közvetítói szerződés törvényi meghatározása szerint, főszabályként a *megbízó köteles megbízási díjat fizetni* a közvetítő részére.

4.2 A biztosítási alkuszi megbízások esetében ez természetesen nem jelenti azt, hogy a felek, a nemzetközi és a hazai biztosítási piacon is elterjedt gyakorlatnak megfelelően, ne állapodhatnának meg érvényesen abban, hogy az alkusz megbízási díját (jutalékát) az a *biztosító fizeti*, amelyiknél az alkusz az ügyfél kockázatát elhelyezte. A Ptk. diszpozitivitása (eltérést engedő jellege) és az ágazati jogszabályok, így különösen a Bit. tiltó rendelkezése hiányában, a felek ilyen tartalmú megállapodása továbbra is *érvényes*.

4.3 A közvetítő díjazását illetően a Ptk. – a megbízó főszabály szerinti díjfizetési kötelezettségén túl – csak annyit rögzít, hogy a megbízási díj a közvetített szerződés megkötésének időpontjában válik esedékessé, illetve a díj a közvetítőt abban az esetben is megilleti, ha a közvetített szerződést a felek a közvetítői szerződés megszűnését követően kötik meg [**Ptk. 6:291. § (1) – (2)** bek.].

4.4 A fentiekén túl külön jogszabály, a tartós közvetítői szerződés alapján a közvetítőt megillető jutalékról szóló 65/2014. (III.13.) Korm. számú rendelet (a továbbiakban: Rendelet) tartalmaz speciális jutalékozási szabályokat. A **Rendelet 1. § (1)** bekezdése szerint, a Rendeletben foglaltakat a Ptk. szerinti tartós közvetítői szerződésre kell alkalmazni, ha a felek a közvetítő díjazását részben vagy egészben *jutalék* formájában kötötték ki.

4.5 Nem vitás, hogy a Ptk. alkalmazásában tartós közvetítői szerződésnek az ügyfél és a biztosítási alkusz között létrejövő alkuszi megbízás minősül. Ezért mindenképpen a bírói gyakorlatra vár annak az értelmezési kérdésnek a megválaszolása, hogy vajon alkalmazni kell-e a Rendelet rendelkezéseit a biztosítókkal kötött alkuszi együttműködési megállapodásokra (EüM), figyelemmel arra, hogy az alkuszok – jellemzően – az ügyfél kockázatát elvállaló biztosítóktól részesülnek jutalékban, melynek megfelelően az alkuszi megbízások egyáltalán nem is tartalmaznak jutalékozási szabályokat. A kérdést úgy is fel lehet tenni, hogy

(i) a Rendelet alkalmazásában tartós közvetítői szerződésnek minősül-e az EüM, melyben sor kerül a közvetítő díjazásának jutalék formájában való kikötésére (ld. Rendelet 1. § /1/ bek.), vagy

(ii) a Rendelet alkalmazásában az EüM ugyan nem minősül tartós közvetítői szerződésnek, de a Rendelkezéseit mégis alkalmazni kell rá, mert a jutalék kikötésére ebben a megállapodásban kerül sor?

4.6 A Rendelet előremutató rendelkezésének minősül(het) az a szabály, mely szerint, ha a szerződés megkötése az azonos tevékenységi területen megbízott, időben egymást követő közvetítők tevékenységének közös eredménye, a *jutalék arányos megosztásának* van helye [**Rendelet 6. § (3) bek.**].

4.7 A fenti jogszabályi rendelkezés mindenképpen hézagpótló, hiszen a Rendelet előtt legfeljebb önszabályozás keretében alkottak olyan normát, mely megkísérelte méltányos módon szabályozni az egymást felváltó közvetítők jutalékjogosultságát, pl. a megújítási időszak környékén leváltott illetve megbízott alkuszok közötti jutalékvitában.

4.8 A Független Biztosítási Alkuszok Magyarországi Szövetsége (a továbbiakban: FBAMSz) 1/2006. (XII.01.) számú, a közvetítők-váltás során alkalmazandó együttműködési és tájékoztatási kötelezettségről, jutalékozási alapelvekről és magatartási szabályokról szóló ajánlása (a továbbiakban: Ajánlás) 13. §-a pl. úgy rendelkezik, hogy ha a korábbi alkusz megbízási szerződése a közvetítők-váltással érintett biztosítási szerződés(ek) évfordulójának napján szűnik meg és a korábbi alkusz igazolni tudja, hogy a biztosítási szerződések vagy azok közül egyes szerződések megújítására még az ő tevékenységének az eredményeként került sor, vagy a biztosítási szerződések az ügyfél és a biztosító felmondásának hiányában automatikusan újabb egy évvel meghosszabbodnak, a biztosítási szerződés(ek) következő évfordulójáig, vagy lejáratáig képződő jutalék teljes összege - a felek eltérő megállapodása hiányában - a korábbi alkuszt illeti meg.

4.9 Látható, hogy az Ajánlás és a Rendelet nagyjából ugyanazt a célt, jelesül az arányos, elsősorban az érintett felek megállapodásán alapuló, és a tényleges közvetítői közreműködés szempontját figyelembe vevő méltányos jutalék megosztást tűzte célul.

5. Az alkuszi megbízás felmondása

5.1 A közvetítői szerződés a Ptk. általános szabályai alapján határozott és határozatlan időre egyaránt megköthető. A határozatlan időtartamra kötött közvetítői szerződést bármelyik fél a naptári hónap utolsó napjára felmondhatja. A felmondási idő a szerződés első évében egy hónap, a szerződés második évében két hónap, a harmadik és az azt követő években három hónap. Ennél rövidebb felmondási idő kikötése semmis. Ha a felek ennél hosszabb felmondási időben állapodnak meg, a megbízóra irányadó felmondási idő nem lehet rövidebb, mint a közvetítőre irányadó felmondási idő. A felek ettől eltérő megállapodása ugyancsak semmis [**Ptk. 6:297. § (1) – (2) bek.**].

5.2 Nincs ugyanakkor akadálya annak, hogy tartós közvetítői megbízás esetén a felek

(i) kikössék, hogy meghatározott idő előtt a rendes felmondás joga nem gyakorolható, illetve

(ii) akár eseti, akár tartós alkuszi megbízás esetén ún. szankciós felmondási jogot kössenek ki a másik fél szerződésszegése esetére, mely esetben felmondási idő betartása nélkül, azonnali hatállyal is megszüntethetik a megbízást.

6. A biztosítási alkusz kártalanítása a megbízás megszűnése esetén

6.1 A biztosítási alkuszok szempontjából az egyik legjelentősebb vívmánya az új Ptk-nak, és hozzá kapcsolódóan a Bit-nek, hogy elismeri a biztosítási *alkuszok kártalanításhoz való jogát*, a közvetítői megbízásuk megszűnése esetén. Ez az ügyfelek által gyakran okozott jogsérelmek anyagi kompenzálásán túl, várhatóan alkalmas lesz arra is, hogy az eddiginél megfontoltabb, körültekintőbb eljárásra ösztönözze a megbízókat, hiszen az alkusz megbízásának ügyfél általi – akár jogszerű (!) – felmondása is kártalanításra jogosítja az alkuszt, ha annak törvényi feltételei fennállnak.

6.2 A **Ptk. 6:298. § (1)** bekezdésének b) pontja szerint, a tartós közvetítői szerződés megszűnése esetén a közvetítőnek a *megbízótól kártalanítás jár*, ha a kártalanítás a szerződéssel összefüggő valamennyi körülményre tekintettel méltányos, figyelemmel arra, hogy a közvetítő a szerződés megszűnése következtében elveszíti az olyan

jutalékhoz való jogát, amely őt a szerződés fennmaradása esetén az adott üzletfelekkel kötött vagy jövőben kötetendő üzletek után megilletné, feltéve, hogy (...) a tartós jogviszony létrehozására irányuló megbízást *teljesítette*, de a közvetítői szerződés megszűnése következtében *folytatólagos díjazástól esik el*.

6.3 A kártalanítás összege nem haladhatja meg a közvetítő által a szerződés megszűnését megelőző öt évben kapott díjazás átlagából számított *egyévi* összeget, öt évnél rövidebb közvetítői szerződés esetén a szerződés időtartama alatt kapott díj átlagából számított *egyévi* összeget [Ptk. 6:298. § (2) bek.].

6.4 Fontos kiemelni, hogy a **Bit. 33. § (8)** bekezdése úgy rendelkezik, hogy a **Ptk. 6:298. §**-ában meghatározott kártalanítás az *ügynököt* és *többes ügynököt* – hasonlóan a korábbi szabályozáshoz - kizárólag az erre irányuló, a biztosítóval írásban megkötött megállapodás esetében illeti meg, a megkötött megállapodás feltételei szerint. Miután biztosítási alkuszok esetében a Bit. nem köti kifejezett megállapodáshoz a kártalanításhoz való jogot, ezért az alkusz megbízója - a Ptk-ban írt feltételek megvalósulása esetén – akkor is köteles kártalanítást fizetni, ha az alkuszi megbízásban arról nem rendelkeztek.

6.5 Nem jár kártalanítás a közvetítőnek, ha

(i) a szerződést a közvetítő *mondta fel*, kivéve, ha azt a megbízó ellenőrzési körében beállt olyan körülmény alapozta meg, vagy a közvetítő olyan életkora vagy egészségi állapota indokolta, amelynek folytán a közvetítőtől a tevékenységének folytatása már nem volt elvárható; vagy

(ii) ha a megbízóval kötött szerződés alapján a közvetítő a szerződésben meghatározott jogait és kötelezettségeit *másra ruházza* [Ptk. 6:299. §].

6.6 A Ptk. fent idézett rendelkezése alapján megállapítható, hogy a Ptk. alapján csak akkor nem jár kártalanítás az alkusznak, ha maga az alkusz mondja fel az ügyféllel kötött megbízását, vagy másik alkuszra ruházza az ügyfél megbízást. Utóbbinak azért is van kiemelt jelentősége, mert általa a Ptk. közvetve elismeri az alkusz *állományhoz való jogát*, jelesül azt, hogy az alkuszi megbízásból eredő jogait és kötelezettségeit másik alkuszra ruházza át.

6.7 Kellően hatékony védelmet nyújt az ügyfelekkel (megbízókkal) szemben a Ptk. azáltal, hogy deklarálja a kártalanítási szabályok egyoldalú kogenciáját, mely szerint *semmis* a feleknek a szerződés megszűnése előtt kötött olyan megállapodása, amely a közvetítő kártalanítására vonatkozó rendelkezésektől a *közvetítő hátrányára* eltér [Ptk. 6:300. §].

6.8 Az új Ptk. azt is rögzíti, hogy a kártalanítás nem érinti a közvetítőt megillető kártérítési igényt [Ptk. 6:298. § (4) bek.], azaz a törvény szerinti kártalanítás összegén felül az alkusz kárigényt is érvényesíthet a megbízójával szemben, ha bizonyítja, hogy a megbízás megszüntetése számára az egyévi jutalék (mint kárátalány) összegénél nagyobb kárt okozott, pl. abban az esetben, ha minden kétséget kizáróan bizonyítható, hogy az alkusz által közvetített határozott idejű biztosítási szerződés(ek) egy évnél tovább maradtak volna fent / maradtak fent az eredeti biztosítónál, mely esetben az alkuszt erre az időre mindvégig megillette volna a jutalék.

6.9 Ezzel összefüggésben mindenképpen fontos rögzíteni, hogy az új Ptk. teljesen új alapokra helyezte a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősséget, az ún. *előreláthatósági szabály* bevezetésével. Ennek megfelelően a szerződést megszegő fél a szerződésszegés következményeként az *elmaradt vagyoni előnyt* olyan mértékben köteles megtéríteni, amilyen mértékben a másik fél bizonyítja, hogy a kár mint a *szerződésszegés lehetséges következménye* a szerződés megkötésének időpontjában előre látható volt [Ptk. 6:143. § (2) bek.].

6.10 Ez egy biztosítási alkuszi megbízás esetén azt jelenti, hogy a megbízást nem szerződésszerűen felmondó megbízótól akkor követelhető az egyévi jutalékot meghaladó mértékű jutalékbevétele kiesés kártérítés jogcímén, ha az alkuszi megbízás megadásakor az ügyfél tisztában volt / lehetett azzal, hogy a megbízás megszűnése esetén az alkusz mekkora díjazástól (jutaléktól) esik el. Ehhez pedig a megbízónak tisztában kell lennie az alkuszt megillető jutalék mértékével, így különösen annak vetítési alapjával és a százalékos jutalékkulccsal. Ennek hiányában az ügyfél nem láthatja előre, mint szerződésszegése lehetséges következményét, az alkusz jutalékbevétele kiesését, mint elmaradt vagyoni előnyt.

6.11 Azok az alkuszok tehát, akik adott esetben a Ptk. szerinti kártalanítás összegét meghaladó kárukat is érvényesíteni kívánják egykori megbízójukkal szemben, kénytelen lesznek pontosan feltárni *érdekeltségük* mibenlétét, melyre jelen állás szerint jogszabály szerint nem kötelesek. A FBAMSz önszabályozás keretében alkotott Üzleti Etikai Kódexének IV(3) bekezdése is csak annyit rögzít, hogy az alkusz az *ügyfél erre irányuló kifejezett kérésére* köteles tájékoztatást adni az ügyfél által fizetett, vagy fizetendő biztosítási díjba épített jutalék mértékéről, valamint konkrét jogcímétől függetlenül minden egyéb olyan pénzbeli, vagy természetbeni előnyről, szolgáltatásról, juttatásról és ellentételezésről, amelyben az alkusz cég az ügyfél kockázatait elvállaló biztosítótól és/vagy annak viszontbiztosítójától, illetve harmadik személytől, az ügyfél biztosítási kockázatainak az elhelyezésével kapcsolatban részesül.

7. Az új Ptk. hatálya és a korábbi alkuszi megbízások

7.1 A Ptk. hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (Ptké.) alapján, az alábbi megállapítások tehetők a régi és az új Ptk. szabályok alkuszi megbízási szerződésekre való alkalmazhatósága körében:

(i) az új Ptk. csak a hatálybalépését (2014. március 15.) követően kötött alkuszi megbízásokra irányadó;

(ii) ebből az is következik, hogy az új Ptk. hatálybalépését megelőzően kötött alkuszi megbízásokra akkor is a régi Ptk. lesz irányadó, ha az ilyen megbízási szerződések az új Ptk. hatálybalépésekor még fennállnak és már az új Ptk. hatálya alatt érinti őket valamely jogi szempontból releváns tény, körülmény vagy jognyilatkozat (pl. módosítás vagy felmondás);

(iii) a fenti rendelkezések ellenére a felek megállapodhatnak abban, hogy az új Ptk. hatályba lépése előtt kötött alkuszi megbízásokat teljes egészében az új Ptk. hatálya alá helyezték. Ha tehát a felek kölcsönösen úgy ítélik meg, hogy az új Ptk. számukra előnyösebb, megállapodhatnak abban, hogy korábban kötött megbízási szerződésükre kihatóan más jogi rezsimit alkalmazzanak, mint amelyben az keletkezett [Ptké. 50. § (2) bek.].

7.2 A fentiek miatt minden egyes piaci szereplő részéről gondos megfontolást igényel, hogy az új Ptk. hatálya alatt kívánja-e tudni megbízásait, és ha igen ezt milyen jogi eszközökkel, illetve kommunikációs módszerrel igyekszik ügyfélkörében meg is valósítani.

Amennyiben a hírlevelekben bemutatott témák bármelyikéről további információkat szeretne kapni, szíveskedjen a megadott elérhetőségek valamelyikén közvetlenül kapcsolatba lépni kollégáinkkal.

Dr. Molnár István

Partner, ügyvéd

T: +36 1 288 0839

F: +36 1 270 3379

E: istvan.molnar@berkemolnarlawfirm.hu

W: www.InsuranceBlog.hu

1024 Budapest
Ady Endre utca 19.

T: +36 1 288 0839

F: +36 1 270 3379

E: office@berkemolnarlawfirm.hu

A jelen hírlevélben foglalt információk és vélemények a teljesség igénye nélkül, tájékoztató jelleggel kerültek kialakításra, szükségszerűen általánosítanak és semmilyen körülmények között sem tekinthetők jogi tanácsadásnak. A hírlevél célja, hogy olyan témákra és kérdésekre világítson rá, amelyek az iroda ügyfelei számára érdekesek és hasznosak lehetnek.